

שיעור מספר 7

מאמרים לבחינה:

יש 10 שאלות על מאמרים בבחינה (1, 5, 8), שיעור הבא – דיון על המאמרים לשיעור הבא יש לבוא מוכן ולקרוא את המאמרים.

סוגי תיאוריות - לא למבחן

תיאוריות מאקרו – תיאוריות גדולות (כמו וובר) – יותר מתאימות להגדיר תהליכים תיאוריות מיקרו – לוקחות אירועים שקורים בחברה ומנסות להסביר באמצעות המשגה תיאורטית

המשך – הגירה, קליטה והשתלבות

הזדהות התאמה וייצוגיות (מאנע עדי, אמדע אור ומאנע יוסף)

חוקרים טוענים שכדי שנוכל להבין את הרוסים ואת האתיופים בארץ עלינו להסתכל על שלושה מושגים: **הזדהות** - איך העולה מזדהה (עם הישראליות או עם הצד הזר או עם צד אחד – כמו אתיופים שמזדהים עם שחורים בארה"ב) **התאמה** – איך אתה מתאים את עצמך למציאות **ייצוגיות** – איך תופסים אותך מבחוץ הם מצאו שכל עולה/מהגר משתמש בשלוש זהויות: **זהות מתבדלת** – מבחוץ, תומכת בהפרדה **זהות יריבה** - מאבק **זהות מורחבת** - שילוב של שתי הקודמות איזה אוכלוסיות עולים עובדים בשיטות אלה:

זהויות	רוסים	אתיופים
מתבדלת	כן	חצי
יריבה	כן	לא
מורחבת	כן	כן

הטמעה בצבא (בן שלום עוזי, הורצ'ניק גבריאל)

התיאוריה אומרת שצבא הוא מקום מטמיע, מקום שבו הרוסים ואתיופים נכנסים לצבא כמהגרים, עובדים תהליך של הטמעה לישראליות ויוצאים מהצבא כישראלים. בפועל המציאות בארץ היא בדיוק הפוכה, העולים מקבלים תחושה של שוויון בצבא וההלם התרבותי (הגזענות) קורה בשחרור. חוקרים מצאו שככל שהדרגה של המהגר גבוהה יותר (דרגות קצונה) ככה הנפילה (כעס תרבותי) יותר גדולה. היום אצל קבוצת הרוסים, זו הקבוצה הכי בעייתית בצבא, בעלת קשיי ההסתגלות הגבוהה ביותר. כ-50% מהרוסים ברי הגיוס אינם עושים זאת, בניגוד למעל 90% באוכלוסיה האתיופית.

קוד הכבוד (בן-עזר גד)

זהו צופן, ערכים, צורת חשיבה המדבר על צורת החיים בארץ המוצא. לקוד הכבוד לא מעט מאפיינים הנוגעים בהיררכיה משפחתית, תרבות וכבוד לבעל סמכות. למפגש בין התרבויות המאפיינים הבאים:

1. קצרים בתקשורת
2. קשיי קליטה על רקע של מעבר ממסורת למודרניות
3. לימוד מחדש של ערכים ונורמות (השימוש באלומות כאקט חינוכי, מקובלת באתיופיה, לא חוקית בארץ)

4. קשר מורכב למוסדות בירוקרטיים (ממשלה, עובדים סוציאליים ומורים)
5. קשר עם נציגי ממשלה: קשה לקבל אינפורמציה, אי הבנות תרבותיות

הבעיה בארץ היא שישינה שבירה של קוד הכבוד, הערכים הללו לא יכולים להתאים למציאות בארץ. בסרטים שראינו (עסקה אפלה בדרום, למה קל לפתות את בנותינו) אנחנו רואים מספר דברים מרכזיים (חשוב לבחינה):

1. גן של מהגר – תחושה של גלותיות
2. הדרום קולט עלייה – לכן הוא גם סופג גזענות
3. הטמעה, התבדלות, השתלבות ושוליות (Berry, 1997) – ארבעה מושגים אלו מתאימים מאוד לתיאור הקשיים שעומדים בפני מהגרים בישראל.
4. מקום מגורים – מרכזי בהגירה. ניתן להבין על ידי הסרט. לדוגמא – אם נשווה בין רוסיים לאתיופיים למזרחיים בדרום הארץ, רוסי שמגיע לדרום הוא מזרים דם חדש לאזור (נתפס כבעל מוסר עבודה גבוה). אתיופי – מדרדר את הדרום ומזרחי תמיד שם. רוסי מתבדל, מימד חילוני גבוה אתיופי, מנסה להשתלב אבל מוצא את עצמו בשוליים והמימד המרכזי אצלו הוא המסורת. מזרחי (אותו דבר כמו אתיופי) רוסי – לא מקבל דברים אוטומטית. אתיופי – מקבל דברים אוטומטי

אחת הדוגמאות למשברים של קוד הכבוד זהו המזון. לדוגמא, בשנות ה-50 טענו שהמזרחים אינדיאניים כי הם "מבשלים את האוכל המסריח שלהם על פתילות לפני השבת" אצל האתיופיים נאמר אותו דבר ואצל הרוסים זו הוודקה. אוכל הופך להיות מקום של מאבק.

כור ההיתוך (שבתאי מלכה)

מאפשר לקחת מרכיבי זהות מהמסורת ולחבר אותם לזהות חדשה. התיאוריה אומרת שכל עולה יסבול מהלם תרבות ושכדי שעולה ישתלב צריך כמה שיותר מהר ילמד את השפה, יחליף את הלבוש. אפילו במחיר של הלם תרבות. המציאות היא הפוכה – מחקרים מראים שככל שקהילת המהגרים מסתגרת ומקפידה לשמור על מאפייני תרבות המוצא, ככה ההשתלבות שלה תהיה יותר טובה (זה יטיב רק עם הדור השלישי) אצל האתיופיים אנחנו נמצאים בשיאו של תהליך של שבירת כור ההיתוך. גם בדור של סבא וסבתא וגם בדור של אבא ואמא וגם בדור הצעיר. כור ההיתוך מזיק בהיותו פועל מבחוץ, באופן של כפיה להשתלב על ידי הטמעה ומחיקת תרבות המוצא.

זהות הגירה והשתלבות (שבתאי מלכה)

מחקרים בנושא: צבא, מזון, מוסיקה ועוד

ההתקבצות התרבותית (הולט דייויד)

מה שהולט מראה לנו הוא שהקהילה האתיופית בישראל סובלת משלוש בעיות מרכזיות

1. דיור
2. חינוך – הפרדה
3. הלכה ודת

הולט טוען שהקהילה האתיופית בארץ נמצאת במצב שהוא קורא לו "סגרגציה תרבותית מרחבית". הולט מראה שגם בנושא האתיופיים יש הסללה¹. הולט מראה שכל עולה עובר שני שלבים:

1. סגרגציה, הפרדה – הלם תרבות
2. אינטגרציה – השתלבות. השלב הזה יוביל לכור ההיתוך.

¹ ניתוב תרבותי

אבל האתיופים מוצאים את עצמם בסרגציה הפוכה, ככל שהשנים חולפות הם לא משתלבים (סרגציה משולשת – הזוהת האתיופית, הישראלית והיהודית נמצאות במחלוקת)

מיצב (זומן צבי) כנראה יופיע בבחינה

מה שהחוקר מראה לנו שכל קהילה שמגיעה לארץ מוצאת את עצמה במיצב. כלומר בסטטוס מסויים. (כלכלי תרבותי וכדומה). הבעיה היא שמרגע שנכנסת לסטטוס כזה מאוד קשה לצאת ממנו. באופן מסורתי, החברה הישראלית מחולקת ל 4 מיצבים:
למעלה האשכנזים
תחתיהם הרוסים
תחתיהם מזרחים ואתיופים
הכי נמוך ערבים

לסיכום

כדי שנוכל להבין את ההגירה ההשתלבות, קשיי הקליטה של המהגרים בישראל, עלינו להסתכל על תיאוריה חברתית. כלומר לנסות לתאר מציאות. עלינו להשתמש בחוקרים שונים כאשר כל חוקר נתן את התובנה התיאורטית שלו. המושג מושגים שבהם נתח את המציאות.